

Konu 24.242. Mantık II. Dördüncü ödevden örnek problemler, son tarih 8 Nisan

Sınırlandırılmış önermeler dizgesi (SÖD), şöyle tanımlansın: SÖD bölümsüz cümleleri “ A_0 ,” “ A_1 ,” “ A_2 ,” vb.dir ve SÖD cümleleri, SÖD cümlelerinden, koşulluların ($(\Phi \rightarrow \Psi)$ biçimindeki cümleler) ve değillemelerin ($\sim\Phi$ biçimindeki cümleler) oluşturulmasına yarayan işlemlerin bir veya daha çok kez uygulanmasıyla oluşturulmuş bölümsüz cümleler ve ifadelerdir. Bir *normal doğruluk ataması* (NDA), SÖD cümlelerini $\{0,1\}$ 'e götüren ve şu koşulları sağlayan bir $\mathfrak{I}$ fonksiyonudur: her Φ ve Ψ için: ya $\mathfrak{I}(\Phi) = 0$ ya da $\mathfrak{I}(\Psi) = 1$ ise (ya da her ikisi de), ve ancak böyleyse, $\mathfrak{I}((\Phi \rightarrow \Psi)) = 1$; $\mathfrak{I}(\Phi) = 0$ ise, ve ancak böyleyse, $\mathfrak{I}(\sim\Phi) = 1$. Bir SÖD cümlesi, kendine her NDA tarafından 1 değeri atanıyor ise, ve ancak böyleyse, bir *totoloji*dir.

Bir *SÖD türetimi*, her biri bir sonlu öncül kümesiyle eşleştirilmiş cümlelerin sonlu bir dizisidir.

(ÖS) Φ , öncül kümesi $\{\Phi\}$ şeklinde belirlenerek yazılabilir.

(KP) Ψ , öncül kümesi Γ şeklinde belirlenerek yazılmışsa, öncül kümesi $\Gamma \sim \{\Phi\}$ şeklinde olmak kaydıyla $(\Phi \rightarrow \Psi)$ yazılabilir.

(MP) $(\Phi \rightarrow \Psi)$, öncül kümesi Γ şeklinde belirlenerek, Φ de öncül kümesi Δ şeklinde belirlenerek yazılmışsa, öncül kümesi $\Gamma \cup \Delta$ şeklinde olmak kaydıyla Ψ yazılabilir.

(MT) $(\sim\Phi \rightarrow \sim\Psi)$, öncül kümesi Γ şeklinde belirlenerek, Ψ de öncül kümesi Δ şeklinde belirlenerek yazılmışsa, öncül kümesi $\Gamma \cup \Delta$ şeklinde olmak kaydıyla Φ yazılabilir.

Aşağıdaki koşula uygun olarak, Φ gibi her bir SÖD cümlesi ile bir ‘ Φ ’ kod sayısını ilişkilendirme yoluyla SÖD'nin rakamlı kodlaması yapılır:

$$\ulcorner A_i \urcorner = \text{İkili}(1,i).$$

$$\ulcorner (\Phi \rightarrow \Psi) \urcorner = \text{Üçlü}(2, \ulcorner \Phi \urcorner, \ulcorner \Psi \urcorner) = \text{İkili}(2, \text{İkili}(\ulcorner \Phi \urcorner, \ulcorner \Psi \urcorner))$$

$$\ulcorner \sim\Phi \urcorner = \text{İkili}(3, \ulcorner \Phi \urcorner)$$

1. Aşağıdaki cümlenin öncüller boş kümesinden türetimini verin:

$$(a) ((A_0 \rightarrow A_1) \rightarrow ((A_1 \rightarrow A_2) \rightarrow (A_0 \rightarrow A_2)))$$

2. SÖD cümlelerinin kodları kümesinin Σ 'da olduğunu gösterin. (Burada ilk unsurları kullanan yazımı sonuna kadar kullanmak zorunda değilsiniz; uygun kısaltmalardan faydalanabilirsiniz.)

Not: Benson Mates'in kitabı *Elementary Logic*'te, bir SÖD cümlesinin, bir totoloji olduğunda, ve ancak böyle olduğunda, boş kümeden türetilebilir olduğunun ispatını bulabilirsiniz. Bu gözlemi, problem 4 ve 5'in sonuçlarıyla birleştirdiğimizde, totolojilerin kod sayıları kümesinin Δ olduğu sonucuna varabiliriz. Bu, önermeler dizgesiyle ile yüklemeler dizgesi arasındaki

Çarpıcı bir farklılıktır. Yakında ispat edeceğimiz *Church Teoremi*, yüklemeler dizgesinde geçerli olan cümlelerin kümesinin Σ olmasına rağmen Δ olmadığını söyler.